

О. В. Кравчуккандидат юридичних наук,
докторант Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

У статті здійснено формування та реалізацію інформаційного механізму державного управління процесами розслідування злочинів. Охарактеризовано сутність інформаційного забезпечення розслідування злочинів. Зазначено, що проблема інформації є однією з найбільш актуальних в умовах сучасної науково-технічної революції. Поняття інформації широко використовується в математиці, інформатиці, філософії та кібернетиці. Відзначено, що сутність та значення криміналістично значимої інформації ще більш наочно проявляються в контексті вирішення проблем протидії розслідуванню злочинів та їх подолання. Показано, що суб'єктами інформації можуть бути особи та організації, які здійснюють оперативно-розшукові, слідчі, дознавчі, обліково-реєстраційні, судово-експертні, наглядово-прокурорські та інші функції. Відзначено, що процес виникнення інформації про злочин має необхідний, повторюваний, стійкий та загальний характер, тобто є закономірністю. Підкреслено, що інформаційне забезпечення розслідування злочинів є зв'язком між криміналістично значущою інформацією та її користувачем (слідчим). Виокремлено засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів, якими є законність, своєчасність, достатність, ефективність, доступність, захищеність. Відзначено, що захисту підлягає будь-яка документована інформація, неправомірне поводження з якою може завдати шкоди її власнику, користувачу та іншій особі. Виділено основні цілі захисту інформації в процесі державного управління процесами розслідування злочинів, якими стали захист конституційних прав громадян на збереження особистої таємниці та конфіденційності персональних даних; збереження державної таємниці та конфіденційності документованої інформації відповідно до законодавства та забезпечення прав суб'єктів в інформаційних процесах під час розроблення, виробництва й застосування інформаційних систем, технологій та засобів їх забезпечення.

Ключові слова: інформаційний механізм, державне управління, розслідування злочинів, захист інформації.

Постановка проблеми. Інформаційне забезпечення діяльності правоохоронних органів є одним з основних факторів, що визначають ефективність розкриття й розслідування злочинів. При цьому під інформаційним забезпеченням розуміється процес збирання, дослідження, оцінювання та використання відомостей, отриманих в ході розслідування злочину співробітниками правоохоронних органів, які можуть бути доказами у справі або сприяють отриманню доказів, які забезпечують правильне розв'язування задач, що стоять перед слідчим. Отже, зі змістовної точки зору в практиці розкриття й розслідування злочинів повсякденно виникає необхідність розшуку та встановлення (ототожнення) різних об'єктів, а також отримання про них інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформаційного забезпечення ефективного розслідування злочинів досліджувало-

ся багатьма вченими, такими як В.В. Бірюков [1], Л.В. Дікань [2], Є.Д. Лук'янчиков [4].

Проте необхідно відзначити, що механізми державного управління стосовно інформаційного аспекту розкриття злочинів все ще потребують подальшого дослідження.

Мета статті. Беручи до уваги наведене вище, метою статті визначаємо формування та реалізацію інформаційного механізму державного управління процесами розслідування злочинів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- характеристика сутності інформаційного забезпечення розслідування злочинів;
- виокремлення принципів інформаційного забезпечення розслідування злочинів;
- виділення основних цілей захисту інформації в процесі державного управління процесами розслідування злочинів.

Виклад основного матеріалу. Актуальність вибраної теми дослідження передбачає жорстку організацію інформаційних процесів (способів отримання, фіксації, зберігання, оброблення та передачі інформації), тому традиційно інформація розглядається, з одного боку, як повідомлення, інформування про стан речей, відомості будь-якого характеру, що передаються людьми, в результаті чого зменшується або знижується невизначеність; а з іншого боку, як передача, відображення різноманітності в будь-яких об'єктах і процесах (неживої та живої природи). Нині поняття «інформація» набуло не загальнонаукового, а інформаційного значення, що включає сукупність ідей та комплекс математичних засобів, отже, перетворилось на загальнонауковий засіб дослідження [1; 3].

Проблема інформації є однією з найбільш актуальних в умовах сучасної науково-технічної революції. Поняття інформації широко використовується в математиці, інформатиці, філософії та кібернетиці. Воно стало буденним і для інших галузей знання, включаючи криміналістику. Додавання понять теорії інформації до завдань криміналістики дає змогу вирішувати багато проблем розслідування й судового розгляду справ. При цьому вона використовується або безпосередньо як докази під час розслідування кримінальної справи, або опосередковано через систему криміналістичної реєстрації, де вона накопичується, систематизується й зберігається тривалий час, не обмежений термінами розслідування злочину.

Отже, інформаційне забезпечення розслідування злочинів є зв'язком між криміналістично значущою інформацією та її користувачем (слідчим). Відповідно, одним з найважливіших чинників, що зумовлюють успіх та ефективність діяльності, що здійснюється задля цього, є рівень її інформаційного забезпечення, тобто дії з виявлення криміналістично значимої інформації та її подання (передачі) безпосередньому користувачу.

Сутність та значення криміналістично значимої інформації ще більш наочно проявляється в контексті вирішення проблем протидії розслідуванню злочинів та їх подолання. Дослідники цього соціального явища не без підстав стверджують, що в кожному конкретному випадку протидія розслідуванню є боротьбою за інформацію. При цьому суб'єкти протидії докладають зусиль до її знищення, приховування, фальсифікації шляхом психологічного (умовляння,

погрози, підкупи тощо) або фізичного (катування, викрадення людей, вбивство тощо) впливу на джерела й носії інформації. Слідчий, навпаки, зацікавлений в отриманні достовірної, можливо, повної та досить переконливої інформації про подію злочину й особу, яка її вчинила. У криміналістичній літературі висловлюється точка зору про те, що, як і будь-який інший вид правової діяльності, інформаційне забезпечення розслідування злочинів має певні принципи. Отже, йдеться про принципи:

- законності (отримання й використання інформації має ґрунтуватись на положеннях чинного законодавства й визначатися ним);

- своєчасності (інформація необхідна слідчому на певному етапі розслідування для вирішення питань щодо справи в терміни, встановлені законом);

- достатності (слідчий зацікавлений в максимально повній інформації, необхідній для прийняття тактично грамотних, правильних процесуальних рішень);

- ефективності (своєчасне інформаційне забезпечення сприяє досягненню слідчим найвищої результативності розслідування злочинів);

- цілеспрямованості (інформаційне забезпечення має бути підпорядковане досягненню цілей та вирішенню завдань розслідування);

- доступності (слідчому потрібна не тільки повна, але й зрозуміла інформація, представлена в найбільш зручній для нього формі);

- захищеності (інформація, отримана слідчим, повинна бути повністю захищена від несанкціонованого доступу) [2; 4].

Захисту підлягає будь-яка документована інформація, неправомірне поводження з якою може завдати шкоди її власнику, користувачу та іншій особі.

Основними цілями захисту інформації є:

- запобігання витоку, розкрадання, втрати, спотворення, підроблення інформації;

- запобігання загроз безпеки особистості, суспільства, держави; запобігання несанкціонованих дій зі знищення, модифікації, спотворення, копіювання, блокування інформації; запобігання інших форм незаконного втручання в інформаційні ресурси та інформаційні системи, забезпечення правового режиму документованої інформації як об'єкта власності;

- захист конституційних прав громадян на збереження особистої таємниці та конфіденційності персональних даних;

– збереження державної таємниці та конфіденційності документованої інформації відповідно до законодавства;

– забезпечення прав суб'єктів в інформаційних процесах та під час розроблення, виробництва й застосування інформаційних систем, технологій та засобів їх забезпечення [1; 2].

Залежно від цілей та змісту діяльності щодо розкриття й розслідування злочинів суб'єктами інформації можуть бути особи та організації, (підрозділи, апарати), які здійснюють оперативно-розшукові, слідчі, дознавчі, обліково-реєстраційні, судово-експертні, наглядово-прокурорські та інші функції. Їх зміст у кожному окремому випадку розкриття, розслідування та попередження злочинів конкретизується залежно від виду злочину, місця, часу й способу його здійснення.

Інформація про механізм злочину та супутніх йому обставин виникає з моменту формування цього механізму й поповнюється протягом усього часу його функціонування. Вона виникає обов'язково, і сам процес її виникнення має неминучий характер. Стосовно процесу доказування зміни в середовищі, то результатом відображення події злочину є інформація про цю подію, тобто ті фактичні дані, за допомогою яких можна судити про обставини злочину та осіб, які його вчинили. Отже, сам процес виникнення інформації є процесом відображення, а її виникнення – результатом цього процесу. Оскільки будь-яка подія злочину обов'язково відбивається в навколишньому середовищі, то процес виникнення інформації про злочин має необхідний, повторюваний, стійкий та загальний характер, тобто є закономірністю [3; 4].

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження загалом забезпечило отримання таких результатів.

1) Охарактеризовано сутність інформаційного забезпечення розслідування злочинів.

Підкреслено, що інформаційне забезпечення розслідування злочинів є зв'язком між криміналістично значущою інформацією та її користувачем (слідчим).

2) Виокремлено такі принципи інформаційного забезпечення розслідування злочинів, як принципи законності, своєчасності, достатності, ефективності, доступності, захищеності. Відзначено, що захисту підлягає будь-яка документована інформація, неправомірне поводження з якою може завдати шкоди її власнику, користувачу та іншій особі.

3) Виділено основні цілі захисту інформації в процесі державного управління процесами розслідування злочинів, якими стали захист конституційних прав громадян на збереження особистої таємниці та конфіденційності персональних даних; збереження державної таємниці та конфіденційності документованої інформації відповідно до законодавства та забезпечення прав суб'єктів в інформаційних процесах під час розроблення, виробництва й застосування інформаційних систем, технологій та засобів їх забезпечення.

Список використаної літератури:

1. Бірюков В.В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 664 с.
2. Дікань Л.В., Понікаров В.Д., Кожушко О.В. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ, 2014. 431 с.
3. Комаха В.О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України : монографія. Одеса : Юридична література, 2002. 512 с.
4. Лук'янчиков Є.Д. Правове регулювання зняття інформації з каналів зв'язку. Науковий вісник НАВСУ. 2004. № 1. С. 33–39.

Kravchuk O. V. The information mechanism of public administration concerning the processes of crimes' investigation

The formation and realization of the information mechanism of public administration concerning the processes of crimes' investigation are carried out in the article. In particular, the essence of information support of crimes' investigation is characterized. It is noted that the problem of information is one of the most relevant in the conditions of modern scientific and technological revolution. The concept of information is widely used in mathematics, informatics, philosophy and cybernetics. It is noted that the essence and value criminalist significant information is even more visually shown in the context of the solution of problems of counteraction of investigation of crimes and their overcoming. It is shown that persons and organizations which carry out operational search, investigation and registration, supervising and similar functions can be the subjects of information. It is noted that the process of appearance of information on crime carries is necessary, repeating, steady and general, that is regularity. It is emphasized that information support of crimes' investigation represents the communication between criminalist significant information and its user (investigator). The following principles of information support of crimes' investigation are marked out: legality, timeliness, sufficiency, efficiency, availability and security. It is noted that any documentary information, bad treatment of which can cause damage to its owner, user and other person, is the subject of protection. The following key objectives in public administration of the processes of crimes' investigation are allocated: protection of constitutional rights of citizens on preservation of a personal secret and confidentiality of personal data; preservation of the state secret and confidentiality of documentary information according to the legislation and also ensuring the rights of subjects in information processes during the developing, production and application of information systems, technologies and means of their providing.

Key words: *information mechanism, public administration, crimes' investigation, information security.*